

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКА РЕСУРСОЕФЕКТИВНОСТІ ТОВАРУ

АНОТАЦІЯ. У статті запропоновано метод оцінки ефективності управління ресурсами промислового підприємства, який розраховується на основі показника ресурсоефективності, з урахуванням коефіцієнтів за групами основних ресурсовитрат, а також життєвих циклів технології та товару.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ресурсоефективність, ресурсозбереження, ефективність, управління ресурсами, життєвий цикл товару.

АННОТАЦИЯ. В статье предложен метод оценки эффективности управления ресурсами промышленного предприятия, который рассчитывается на основе показателя ресурсоэффективности с учетом коэффициентов за группами основных ресурсозатрат, а также жизненных циклов технологии и товара.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ресурсоэффективность, ресурсосбережение, эффективность, управление ресурсами, жизненный цикл товара.

ANNOTATION. In the article proposed the method of evaluation of resource management effectiveness on the industrial enterprise, which is calculated basing on the indicator of resource efficiency with due account of factors of the main resource costs groups and life cycles of technology and product.

KEY WORDS: resource efficiency, resource saving, efficiency, resource management, product life cycle.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими завданнями. З поглибленням інтеграції України до міжнародного співтовариства, перед кожним вітчизняним промисловим підприємством виникають нові можливості щодо збуту своєї продукції, а, отже, і нові виклики, одним з яких є ефективне управління ресурсами, що полягає у постійному моніторингу ресурсовитрат з метою їх оптимізації. Контроль ресурсовитрат дозволяє не лише утримувати конкурентноспроможність підприємства, а й вчасно приймати важливі управлінські рішення залежно від зміни кон'юнктури ринку. Проте, часто для прийняття рішень керівництву бракує необхідних інструментів для оцінки ситуації, а тому практичні методи оцінки ресурсовитрат підприємства набувають особливого значення [1; 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважна більшість підходів і методів щодо управління витратами уособлюють переважно теоретичні рекомендації щодо управління витратами. Пи-

тання оптимізації управління ресурсами промислових підприємств розглянуті у працях О. М. Алімова, І. О. Бланка, М. Г. Грешака, І. Є. Давидовича, К. Друрі, О. С. Коцюби, Л. Г. Мельника, Л. І. Мороза, І. М. Сотник, В. І. Пахомова та ін. Проте у працях, присвячених управлінню ресурсами підприємства недостатньо враховано особливості функціонування підприємства на різних етапах його життєвого циклу, з урахуванням життєвого циклу товару та технології. Саме тому даний напрямок є досить перспективним, оскільки надає можливість врахувати основні чинники, що впливають на ресурсовикористання, а відтак, надати більше інформації для прийняття управлінських рішень [1—5].

Постановка завдання. Метою статті є розроблення методу оцінки ефективності управління витратами промислових підприємств, що дозволяє оптимізувати ресурсовитрати підприємства, враховуючи життєвий етап підприємства, товару, що виробляється, та технології, яка при цьому використовується, тим самим сприяючи ефективному управлінню ресурсами.

Виклад результатів дослідження. В першій частині дослідження запропонований автором підхід полягає в побудові матриць коефіцієнтів структурного розподілу основних груп витрат усіх використовуваних ресурсів, прибутку та рентабельності на етапах життєвого циклу промислового товару, що надає більш широкі можливості для оцінки ефективності управління ресурсами в цілому та за етапами життєвого циклу товару, а також з метою оптимізації ресурсовитрат на кожному етапі. У другій частині дослідження автор розглядає матрицю коефіцієнтів структурного розподілу основних груп витрат ресурсів з урахуванням стадії життєвого циклу технології, яка використовується у виробництві. Даний підхід детально розглядається у праці І. М. Сотник для розрахунку показника повної ресурсоемності продукції [3, с. 142—153], а також вдосконалений у праці [4, с. 144—149] з використанням показника повної екологоемності продукції, що відображає екологічні аспекти ефективності використання ресурсів на всіх етапах життєвого циклу промислової продукції.

На наш погляд, перспективним напрямком вдосконалення зазначеного підходу є розрахунок економічної ефективності управління ресурсами, тобто показника ресурсоефективності товару, на етапах його життєвого циклу з урахуванням життєвого циклу технології, що використовується за рахунок оцінки рентабельності продукції. Розрахунок показника ресурсоефективності дозволить оцінити розподіл витрат за етапами життєвого циклу товару та ефективність використання ресурсів на різних етапах життєвого циклу товару, а також розрахувати сукупну рентабельність товару за всім життєвим циклом.

Сутність вдосконаленого підходу полягає у виокремленні основних груп витрат, прибутку та рентабельності одиниці товару за стадіями його життєвого циклу з подальшим розрахунком коефіцієнтів розподілу сукупних витрат основних груп ресурсів, прибутку та рентабельності за стадіями циклу. Таким чином, ми отримуємо коефіцієнт розподілу сукупних ресурсовитрат, коефіцієнт розподілу сукупного прибутку та коефіцієнт сукупної рентабельності товару — показник ресурсоефективності, які надають значно більше інформації для розуміння основних джерел формування витрат ресурсів, основних етапів формування прибутку та, як наслідок, рентабельності на конкретному підприємстві. Оптимізація матриці (табл. 1, табл. 2) дає можливість суттєво скоротити витрати за групами ресурсів. При необхідності можна деталізувати розподіл сукупних витрат за видами та підвидами ресурсів у групах.

Позначення, що наведені в таблиці:

k_{11} — питома вага витрат за групою матеріальних ресурсів у загальному обсязі сукупних витрат відповідно на передпроектній, проектно-конструкторській та інших стадіях;

k_{21} — питома вага витрат на паливо у загальному обсязі сукупних витрат відповідно на передпроектній, проектно-конструкторській та інших стадіях;

k_{31} — питома вага витрат на сировину у загальному обсязі сукупних витрат відповідно на передпроектній, проектно-конструкторській та інших стадіях;

k_{41} — питома вага витрат пов'язаних з трудовими ресурсами у загальному обсязі сукупних витрат відповідно на передпроектній, проектно-конструкторській та інших стадіях;

k_{j1} — питома вага витрат за групою ресурсів j -го виду у загальному обсязі сукупних витрат відповідно на передпроектній, проектно-конструкторській та інших стадіях;

k_{M1} — питома вага витрат за групою ресурсів M -го виду у загальному обсязі сукупних витрат відповідно на передпроектній, проектно-конструкторській та інших стадіях;

$\mathbf{r}_{rc} = \sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^M k_{ij}$ — коефіцієнт розподілу сукупних ресурсовитрат за повний життєвий цикл товару;

$\mathbf{r}_p = \sum_{i=1}^7 k_{i,j}$ — коефіцієнт розподілу сукупного прибутку за повний життєвий цикл товару;

$\mathbf{r}_r = \frac{k_p}{k_{rc}}$ — коефіцієнт розподілу сукупної рентабельності, показник ресурсоефективності за повний життєвий цикл товару.

Таблиця 1

МАТРИЦЯ КОЕФІЦІЄНТІВ СТРУКТУРНОГО РОЗПОДІЛУ СУКУПНИХ ВИТРАТ РЕСУРСІВ, ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЗА ЕТАПАМИ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОДИНИЦІ ТОВАРУ (ВДОСКОНАЛЕНА АВТОРОМ)

Групи ресурсів	Стадії життєвого циклу товару							Коефіцієнти розподілу
	Передпроектна	Проектно-конструкторська	Технологічна підготовка виробництва	Освоєння випуску	Виробництва	Експлуатація	Утилізація	
1. Матеріали	k_{11}	k_{12}	k_{13}	k_{14}	k_{15}	k_{16}	k_{17}	$\mathbf{r}_1 = \sum_{i=1}^7 k_{1i}$
2. Паливна	k_{21}	k_{22}	k_{23}	k_{24}	k_{25}	k_{26}	k_{27}	$\mathbf{r}_2 = \sum_{i=1}^7 k_{2i}$
3. Сировинна	k_{31}	k_{32}	k_{33}	k_{34}	k_{35}	k_{36}	k_{37}	$\mathbf{r}_3 = \sum_{i=1}^7 k_{3i}$
4. Праця	k_{41}	k_{42}	k_{43}	k_{44}	k_{45}	k_{46}	k_{47}	$\mathbf{r}_4 = \sum_{i=1}^7 k_{4i}$
...
Група ресурсів J	k_{j1}	k_{j2}	k_{j3}	k_{j4}	k_{j5}	k_{j6}	k_{j7}	$\mathbf{r}_j = \sum_{i=1}^7 k_{ji}$
...
Група ресурсів M	k_{M1}	k_{M2}	k_{M3}	k_{M4}	k_{M5}	k_{M6}	k_{M7}	$\mathbf{r}_M = \sum_{i=1}^7 k_{Mi}$
Коефіцієнти розподілу ресурсовитрат *	$\mathbf{r}_{k1} = \sum_{i=1}^M k_{o1i}$	$\mathbf{r}_{k2} = \sum_{i=1}^M k_{o2i}$	$\mathbf{r}_{k3} = \sum_{i=1}^M k_{o3i}$	$\mathbf{r}_{k4} = \sum_{i=1}^M k_{o4i}$	$\mathbf{r}_{k5} = \sum_{i=1}^M k_{o5i}$	$\mathbf{r}_{k6} = \sum_{i=1}^M k_{o6i}$	$\mathbf{r}_{k7} = \sum_{i=1}^M k_{o7i}$	$\mathbf{r}_k = \sum_{i=1}^M \sum_{j=1}^7 k_{oij}$
Коефіцієнт розподілу прибутку*	k_{p1}	k_{p2}	k_{p3}	k_{p4}	k_{p5}	k_{p6}	k_{p7}	$\mathbf{r}_p = \sum_{i=1}^7 k_{pi}$
Коефіцієнт розподілу рентабельності*	$k_{r1} = \frac{k_{p1}}{k_{ec1}}$	$k_{r2} = \frac{k_{p2}}{k_{ec2}}$	$k_{r3} = \frac{k_{p3}}{k_{ec3}}$	$k_{r4} = \frac{k_{p4}}{k_{ec4}}$	$k_{r5} = \frac{k_{p5}}{k_{ec5}}$	$k_{r6} = \frac{k_{p6}}{k_{ec6}}$	$k_{r7} = \frac{k_{p7}}{k_{ec7}}$	$\mathbf{r}_r = \frac{k_p}{k_{ec}}$

* за стадією життєвого циклу.

Таблиця 2

МАТРИЦЯ КОЕФІЦІЕНТІВ СТРУКТУРНОГО РОЗПОДІЛУ СУКУПНИХ ВИТРАТ РЕСУРСІВ, ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЗА ЕТАПАМИ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ТЕХНОЛОГІЇ (РОЗРОБЛЕНО АВТОРОМ)

Групи ресурсів	Стадії життєвого циклу технології					Коефіцієнти розподілу
	Новітня	Передова	Сучасна	Не нова	Застаріла	
1. Матеріали	k_{11}	k_{12}	k_{13}	k_{14}	k_{15}	$\mathbf{r}_1 = \sum_{i=1}^5 k_{1i}$
2. Паливо	k_{21}	k_{22}	k_{23}	k_{24}	k_{25}	$\mathbf{r}_2 = \sum_{i=1}^5 k_{2i}$
3. Капітальні вкладення	k_{31}	k_{32}	k_{33}	k_{34}	k_{35}	$\mathbf{r}_3 = \sum_{i=1}^5 k_{3i}$
4. Праця	k_{41}	k_{42}	k_{43}	k_{44}	k_{45}	$\mathbf{r}_4 = \sum_{i=1}^5 k_{4i}$
...
Група ресурсів J	k_{j1}	k_{j2}	k_{j3}	k_{j4}	k_{j5}	$\mathbf{r}_j = \sum_{i=1}^5 k_{ji}$
...
Група ресурсів M	k_{m1}	k_{m2}	k_{m3}	k_{m4}	k_{m5}	$\mathbf{r}_m = \sum_{i=1}^5 k_{mi}$
Коефіцієнт розподілу ресурсовитрат*	$\mathbf{r}_{k1} = \sum_{i=1}^M k_{i1}$	$\mathbf{r}_{k2} = \sum_{i=1}^M k_{i2}$	$\mathbf{r}_{k3} = \sum_{i=1}^M k_{i3}$	$\mathbf{r}_{k4} = \sum_{i=1}^M k_{i4}$	$\mathbf{r}_{k5} = \sum_{i=1}^M k_{i5}$	$\mathbf{r}_{k} = \sum_{i=1}^M \sum_{j=1}^5 k_{ij}^{**}$
Коефіцієнт розподілу прибутку*	k_{p1}	k_{p2}	k_{p3}	k_{p4}	k_{p5}	$\mathbf{r}_p = \sum_{i=1}^5 k_{pi}$
Коефіцієнт розподілу рентабельності*	$k_{r1} = \frac{k_{p1}}{k_{rc1}}$	$k_{r2} = \frac{k_{p2}}{k_{rc2}}$	$k_{r3} = \frac{k_{p3}}{k_{rc3}}$	$k_{r4} = \frac{k_{p4}}{k_{rc4}}$	$k_{r5} = \frac{k_{p5}}{k_{rc5}}$	$\mathbf{r}_r = \frac{k_p}{k_{rc}}$

* за стадією життєвого циклу.

Інтерпретація отриманих результатів згідно розрахунків коефіцієнтів ресурсовитрат, прибутковості та рентабельності товару та технології наведено в табл. 3 та 4.

Таблиця 3

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОЕФІЦІЄНТІВ
(для товару) (вдосконалено автором)**

Коефіцієнт	Показник	Характеристика отриманих результатів
k_{rc}	> 1	Обраний варіант ресурсовикористання збитковий
	= 1	Обраний варіант ресурсовикористання аналогічний базовому
	< 1	Обраний варіант ресурсовикористання ефективний
k_p	> 1	Виробництво даної одиниці товару прибуткове
	= 1	Виробництво даної одиниці товару беззбиткове. Дана ситуація потребує більш детального аналізу з метою виявлення джерел підвищення прибутковості одиниці товару
	< 1	Виробництво даної одиниці товару збиткове.
k_r	> 1	Виробництво даної одиниці товару рентабельне
	≤ 1	Виробництво даної одиниці товару нерентабельне

Таблиця 4

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОЕФІЦІЄНТІВ
(для технології) (розроблено автором)**

Коефіцієнт	Показник	Характеристика отриманих результатів
k_{rc}	> 1	Обрана технологія виробництва є збитковою
	= 1	Обраний технологія аналогічна базовій (такій що береться для порівняння)
	< 1	Обрана технологія виробництва є ефективною
k_p	> 1	Виробництво з використанням даної технології є прибутковим
	= 1	Виробництво з використанням даної технології є беззбитковим. Дана ситуація потребує більш детального аналізу з метою виявлення джерел підвищення прибутковості виробництва або прийняття рішення про вдосконалення/ заміну технологію на більш ефективну
	< 1	Виробництво з використанням даної технології збиткове. Необхідно замінити або вдосконалити технологію виробництва
k_r	> 1	Виробництво з використанням даної технології рентабельне
	≤ 1	Виробництво з використанням даної технології нерентабельне

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Наведений підхід щодо обчислення показника ресурсоефективності шляхом обрахування відповідних коефіцієнтів та їх порівняння може надати значну інформаційну базу для прийняття рішень, а саме:

1) обчислення коефіцієнтів розподілу сукупних витрат ресурсів, прибутку та рентабельності сприяє оптимізації ресурсовитрат та їх сукупних витрат на виробництво одиниці товару та щодо використання технології, сприяє вчасному встановленню причин і джерел їх виникнення;

2) даний підхід дозволяє здійснювати постійний моніторинг, а відповідно надає можливість ефективно управляти ресурсовитратами підприємства;

3) запропонована математична база може бути використана для розрахунку ефективності впровадження нової технології або вдосконалення старої технології виробництва, надає можливість обрати нову оптимальну технологію виробництва, шляхом зіставлення розрахунків щодо ефективності роботи технології, що використовується на виробництві, та базовою технологією (такою, що обрана для порівняння);

4) забезпечується підвищення конкурентоспроможності товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках (за наявності ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємством);

5) визначення зміни сукупної ресурсоефективності одиниці продукції підприємства та розміру скорочення сукупних ресурсовитрат, пов'язаних з її виробництвом, споживанням, утилізацією, внаслідок реалізації ресурсозберігаючих заходів дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських рішень з ресурсозбереження;

б) моніторинг зміни сукупних витрат на виробництво продукції з урахуванням стадії життєвого циклу технології, що використовується у виробництві сприяє вчасному та обґрунтованому прийняттю рішень щодо проведення заходів з реконструкції та/або модернізації на підприємстві з метою підтримання конкурентоспроможності підприємства та продовження етапу його економічного зростання.

Література

1. *Бланк И. А.* Управление прибылью. — К.: Ника-Центр, 1998. — 544 с/
2. *Грецак М. Г., Коцюба О.* Управління витратами [Текст]: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2002. — 131 с.

3. Сотник І. М. Еколого-економічні механізми управління інноваційним ресурсозбереженням у машинобудуванні [Текст]: Монографія / І. М. Сотник, Ю. О. Мазін. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. — 252 с.

4. Сотник І. М., Ю. О. Мазін. Управління витратами промислових підприємств на основі показника повної екологоємності продукції [Текст]: Регіональний збірник наукових праць з економіки «Прометей» / І. М. Сотник, Ю. О. Мазін. / Донецький економіко-гуманітарний інститут МОНМС України; Інститут економіки промисловості НАН України. — Донецьк: ДЕГІ, 2010. — Вип. 2(32). — С. 144—149.

5. Мельник Л. Г. Екологічна економіка [Текст]: Підручник / Л. Г. Мельник. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. — 367 с.

УДК 658.114.5

Г. В. Махова, канд. екон. наук,
доцент кафедри стратегії підприємств,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ПАРТНЕРСТВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто особливості управління стратегічними партнерствами підприємств, зокрема увагу приділено організаційному та інформаційному забезпеченню координації діяльності підприємств-партнерів, підходам до управління партнерством, специфіці взаємодії із внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами підприємств-учасників партнерств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Стратегічні партнерства підприємств, органи управління партнерством, інформаційне забезпечення, система адміністрування та планування, стейкхолдери.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются особенности управления стратегическими партнерствами предприятий, в частности организационному и информационному обеспечению координации деятельности предприятий-партнеров, подходам к управлению партнерством, специфике взаимодействия с внутренними и внешними стейкхолдерами предприятий-участников партнерств.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. Стратегические партнерства предприятий, органы управления партнерством, информационное обеспечение, система администрирования и планирования, стейкхолдери.

SUMMARY. The management's features of strategic partnerships of enterprises are examined in the article, in particular organizational and informative providing partners' activity's coordination, approaches of